

جایگاه مجلس در نظام اسلامی

حجة الاسلام والمسلمین اسدالله بیات

قسمت بیست و سوم

مسئولیت نمایندگان مردم

تحلیل منطقی و حقوقی از نمایندگی مجلس شورای اسلامی با توجه به اختیارات وسیع و گسترده‌ای که مجلس شورای اسلامی دارد و اهم آنها را در صفحات گذشته بیان کردیم نشان‌دهنده این است که نمایندگان مجلس شورای اسلامی دارای وظایف سنگین و مسئولیتهای بزرگی می‌باشند و این وظایف و مسئولیتهای از ناحیه ملت انقلابی و متعهد به اسلام در عهده آنان گذاشته شده است و نوسمی معاهده میان مردم و نمایندگان نشان برقرار شده است بر این که مردم به آنان رای داده و مقداری از اختیاراتشان را به آن تفویض نموده و از طرف مردم تصمیماتی مناسب با مصالح آنان بگیرند بالطبع از طرف نمایندگان نیز تعهد صورت گرفته است که از اهداف و آرمانها و ایده‌های مردم بصورت امینی عادل و صادق دفاع نمایند و یک ذره بخاطر بعضی از صلاح اندیشیها از مصالح مردم غفلت ننمایند و لذا هم باید مصالح مردمی را مد نظر قرار داده و جانب مردم را بر مصالح فردی و شخصی و گروهی ترجیح دهند و هم باید اصول ارزش انقلاب و اسلام را که خولهای مقدس مردم ما در راه تحقق آنها در این مین اسلامی به زمین ریخته است مورد توجه قرار داده و در ابقاع و زنده نگهداشتن آنها کمال جستنت و تلاش را از خود نشان دهند و با کمال هوشیاری و عبرت گرفتن از خیانتهای مجالس گذشته به آرمانهای مردم شریف و عزیز ما در ایران اسلامی بالخصوص در دوران حکومت ظالمانۀ رضاحان و محمدرضاحان دقت نمایند و راه‌های نفوذ دشمنان اسلام و قدرنهای بزرگ جهانی و اذتاب آنان به ویژه آمریکای غارتگر را مسدود کرده و با تکیه بر اصول محکم اسلام ناب محمد صلی الله علیه وآله و وحی آسمانی در قانون‌گذاری و سیاست‌گذاری‌های فرهنگی و سیاسی و اجتماعی و تولیدی و صنعتی زمینه سیادت و استقلال و خود کفائی کشور را بنحو احسن تأمین و تحصیل نمایند و لحظه به لحظه مردم را در جریان کارها و مذاکرات خودشان قرار داده و در ارتقاء

اطلاعات و آگاهی‌های مردم بکوشند چون هر اندازه مردم در جریان کارها قرار گیرند همان اندازه جلو نفوذ دشمنان اسلام و انقلاب بسته شده از توطئه چینی و تخریب باز می‌مانند و بهمین جهت نماینده در عین اینکه نماینده یک منطقه بوده و از یک جای خاص و جغرافیای مخصوص انتخاب می‌شود در برابر تمام ملت مسئول بوده و هر حادثه‌ای در هر جای کشور رخ بدهد وی حق اظهار نظر داشته و می‌تواند موضوع را پیگیری و تعقیب نماید.

در اصل ۸۴ چنین آمده است: هر نماینده در برابر تمام ملت مسئول است و حق دارد در همه مسائل داخلی و خارجی کشور اظهار نظر نماید.

و در این اظهار نظر بخاطر اینکه در ارتباط با وظایف نمایندگی و مصالح ملت بوده و برای دفاع از وظیفه و آرمانهای مردم بوده است نمایندگان آزادند و هیچکس حق ندارد آنان را تحت تعقیب قرار دهد.

اصل ۸۶ چنین است: نمایندگان مجلس در مقام ابغای و وظائف نمایندگی در اظهار نظر و رای خود کاملاً آزادند و نمی‌توان آنها را به سبب نظرانی که در مجلس اظهار کرده‌اند یا آرائی که در مقام ابغای و وظائف نمایندگی خود داده‌اند تعقیب و یا توفیق کرد.

و در اصل ۶۹ درباره علنی بودن مذاکرات چنین آمده است: مذاکرات مجلس شورای اسلامی باید علنی باشد و گزارش کامل آن از طریق رادیو و روزنامه رسمی برای اطلاع عموم منتشر شود. در شرایط اضطراری، در صورتیکه رعایت امنیت کشور ایجاب کند، به تقاضای رئیس جمهوری یا یکی از وزراء یا ده نفر از نمایندگان، جلسه غیر علنی تشکیل می‌شود. مصوبات جلسه غیر علنی در صورتی معتبر است که با حضور شورای نگهبان به تصویب سه چهارم مجموع نمایندگان برسد. گزارش و مصوبات این جلسات باید پس از برطرف شدن شرایط اضطراری برای اطلاع عموم منتشر گردد.

حضرت امام (س) درباره اهمیت نمایندگی و مسئولیت سنگین آنان در حراست و حفاظت از مصالح مردم و مرزهای اعتقادی و آرمانی مردم مسلمان و انقلابی ایران اسلامی چنین می‌فرماید:

«اکنون که با عنایت پروردگار و همت ملت عظیم الشان سرنوشته کشور به دست مردم افتاد و وکلا از خود مردم و با انتخاب خودشان بدون دخالت دولت و خان‌های ولایات به مجلس شورای اسلامی راه یافتند و امید است که با تعهد آنان به اسلام و مصالح کشور جلوگیری از هر انحراف بشود.

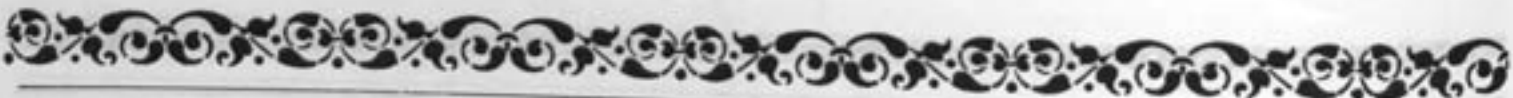
وصیت اینجانب به ملت در حال و آتیه آن است که با اراده مصمم خود و تعهد خود به احکام اسلام و مصالح کشور در هر دوره از انتخابات وکلای دارای تعهد به اسلام و جمهوری اسلامی که غالباً بین متوسطین جامعه و محرومین می‌باشند و غیر منحرف از صراط مستقیم به سوی غرب یا شرق و بدون گرایش به مکتبهای انحرافی و اشخاص تحصیل کرده و مطلع بر مسائل روز و سیاستهای اسلامی به مجلس بفرستند و به جامعه محترم روحانیت خصوصاً مراجع معظم وصیت می‌کنم که خود را در مسائل جامعه خصوصاً مثل انتخاب رئیس جمهور و وکلای مجلس کنار نکشند و بی تفاوت نباشند. همه دیدید و نسل آتیه خواهد شنید که دست سیاست‌بازان پرو شرق و غرب، روحانیون را که اساس مشروطیت را با زحمات و رنج‌ها بنیان گذاشتند از صحنه خارج کردند و روحانیون نیز بازی سیاست‌بازان را خورده و دخالت در امور کشور و مسلمین را خارج از مقام خود انگاشتند و صحنه را به دست غرب زدگان سپردند و به سر مشروطیت و قانون اساسی و کشور و اسلام آن آوردند که جبرانش احتیاج به زمان طولانی دارد».

کسانی که اهل مطالعه بوده و با تاریخ مشروطیت مقداری آشنائی دارند بخوبی می‌دانند اگر رهبری و مقاومت روحانیت معظم نبود، اگر مردم انقلابی و مسلمان ایران اعتمادی به آنان نداشتند و اگر حمایت و هدایت عالمان بزرگ^۱ و مجتهدان نامی آن عصر مانند آیت الله العظمی آخوند خراسانی و امثال ایشان نبود مگر مشروطیت پا می‌گرفت، مگر اصولی که از مترقی‌ترین اصولی بود که با همت و تلاش عالمان بزرگ اسلامی تهیه و تنظیم گردیده بود به عنوان متمم به قانون اساسی الحاق می‌گردید و با تلاش آنان مشروطیت تحقق پیدا کرد و فرمان تشکیل مجلس شورای ملی از طرف مظفرالدین شاه صادر گردید و ملت ایران با رهبری علماء بزرگ مانند سید محمد طباطبائی و بهبهانی و دیگران از علماء تبریز و کرمان و جاهای دیگر پیروز شدند و اساس مشروطیت را بنا نهادند اما ایادی مرموز و وابسته به خارج بالخصوص وابستگان به انگلیس بتدریج شروع کردند مشروطیت را از درون تهی کردند و علماء را مورد بی‌مهری قرار دادند و همان نظام استبداد را در قالب مشروطیت به خورد مردم دادند و نه از مشروطیت خبری شد و نه از قانون اساسی و نه از متمم آن بالخصوص در دوران رضاخان و محمدرضاخان که در واقع مردم اصلاً بحساب نمی‌آمدند و انتخابات مفهوم درست و حقیقی نداشت و با هیاهو در ایام انتخابات افرادی را با تطمیع و تهدید به خیابانها میریختند و هرکس را می‌خواستند از صندوقها نام وی را در می‌آوردند و عمدتاً خانها و فلان الدوله‌ها و زراندوزان و سرمایه‌داران

گردن کلفت اسمشان از صندوقها بیرون می‌آمد و لذا اکثر آنان بجای اینکه از منافع مردم و مصالح ملی دفاع و حمایت نمایند از منافع شرق و غرب و استعمارگران خارجی دفاع می‌کردند و در واقع مجلس شورای ملی برای توجیه غارتگریها و سلطه جوشی چپاولگری استعمارگری خارجی بود و اگر مشروطه خواهان در آخر در صحنه حاضر بودند و علماء راستین و مبارز بصورت مستمر در کنار مردم و نظام مشروطه می‌ماندند و جلو نفوذ غرب زدگان را می‌گرفتند و با انتخابات آزاد نمایندگان واقعی مردم و آشنا به مسائل زمان راه به مجلس پیدا می‌کردند به سر مشروطه و ملت و ایران اسلامی و قانون اساسی نمی‌آمد آنچه که آمد و باین زودبیا نیز قابل ترمیم و جبران نمی‌باشد و بهمین جهت ملت انقلابی و نمایندگان واقعی مردم مسلمان و انقلابی و علماء و روحانیون حاضر در صحنه و مقاوم و مبارز باید مواظب اوضاع بوده و با هوشیاری و دقت کامل جریانات انحرافی و خرنده نشأت گرفته از وابستگی‌های فکری و کج اندیشی و تهجر و گرایش به اسلام آمریکائی و سرمایه‌داری را زیر نظر داشته و با برخورد اصولی و دقیق و حساب شده جلو آنها را گرفته و عرصه را برای آنان تنگ کرده و نگذارند آنان موزیانه و بصورت غیر مرنی و یا مرنی و آشکار مسیر انقلاب و اصول ارزشی انقلاب و بطور خلاصه حقه امام (س) را که همان اسلام ناب محمدی (ص) است منحرف سازند و به سر انقلاب اسلامی بیاورند آن را که نباید بیاورند.

در اینجا کلام امام (س) را با دقت از نظرمان می‌گذرانیم:

«اکنون که بحمدالله تعالی موانع رفع گردیده و فضای آزاد برای دخالت همه طبقات پیش آمده است، هیچ عذری باقی نمانده و از گناهان بزرگ نابخشودنی، مسامحه در امر مسلمین است. هرکس به مقدار توانش و حیثه نفوذش لازم است در خدمت اسلام و فهمین باشد و با جدیت از نفوذ وابستگان به دو قطب استعمارگر و غرب یا شرق زدگان و منحرفان از مکتب بزرگ اسلام جلوگیری نمایند و بدانند که مخالفین اسلام و کشورهای اسلامی که همان ابرقدرت‌ها چپاولگرین المللی هستند با تدریج و ظرافت در کشور ما و کشورهای اسلامی دیگر رخنه و با دست افراد خود ملتها، کشورها را به دام استعمار می‌کشاند. باید با هوشیاری مراقب باشید و با احساس اولین قدم نفوذی به مقابله برخیزید و به آنان مهلت ندهید. خداپانان پارو نگهدار باشد و از نمایندگان مجلس شورای اسلامی در این عصر و عصرهای آینده می‌خواهم که اگر خدای نخواست عناصر منحرفی با دسیسه و بازی سیاسی و کالت خود را به مردم تحمیل نمودند، مجلس اعتبارنامه آنان را رد کنند و نگذارند حتی یک عنصر خرابکار وابسته به مجلس راه یابد و به اقلبهای مذهبی رسمی وصیت می‌کنم که از دوره‌های رژیم پهلوی عبرت بگیرند و وکلای خود را از اشخاص متمتع به مذهب خود و جمهوری اسلامی و غیر وابسته بقدرتهای جهان‌خوار و بدون گرایش به مکتبهای

العادی و انحرافی و التقاطی انتخاب نمایند. و از همه نمایندگان خواستارم که با کمال حسن نیت و برادری با هم مجلسان خود رفتار و همه کوشا باشند که قوانین خدای نخواستار از اسلام منحرف نباشد و همه به اسلام و احکام آسمانی آن وفادار باشند تا سعادت دنیا و آخرت نایل آید».

آری معمار اصلی و بوجود آورنده انقلاب اسلامی نگرانی عمیق خود را نسبت بآینده آن ابراز و شدیداً در فکر کنترل و سلامت و ادامه صحیح و کامل انقلاب اسلامی میباشد و نهادها و ارگانهای ذریع به انقلاب را مورد خطاب و توجه قرار داده و با توجه به نقش هر کدام از آنها تمهیدات و پیش بینی های لازم و ضروری را بعمل آورده و آنها را از این موضوع مطلع فرموده و تحذیر میفرماید مبدا در اثر غفلت و نفوذ افراد لیبرال و ناسالم و منحرف و سازش کار و التقاطی و وابسته بیکی از قدرتهای شیطانی جهانی از مایگانگان از طریق آن زمینه هائی را فراهم نمایند و بتدریج شرایط را برای حضور دوباره غارتگران بین المللی در میدان سیاسی و فرهنگی و اقتصادی کشور اسلامی ما فراهم نمایند و مردم را با تزریق فرهنگ استبداد و غیر اسلامی از هویت اسلامی انقلابی خودشان دور ساخته و از ماهیت خودشان بیگانه سازند و به سر امت اسلام و قرآن همان را بیاورند که بناء نبود آن بیاید و لذا میفرماید یکی از مهمترین و تعیین کننده ترین نهادها مجلس شورای اسلامی است و نمایندگان مجلس با توجه باینکه دارای پشتوانه محکم و قوی مردمی هستند و از امکانات فراوان برنامه ریزی و قانون گذاری برخوردارند و سیاست گذاری کلی و کلان نظام در دست آنها است و میتوانند در خیلی از مسائل و جریانات فعالانه شرکت کرده و نقش خویش را ایفاء نمایند. باید مواظبت کنند افراد ناصالح و وابسته به این نهاد مقدس و مهم راه پیدا نکنند تا زمینه انحراف و وابستگی بدیگران و کشورهای سلطه طلب و سلطه جو را فراهم ننمایند و بلکه الی الأبد راههای نفوذ اجانب را باین کشور اسلامی و سراسر دنیای اسلام و جهان سوم مسدود نمایند و ملت مستقل و متکی بر اراده نشئت گرفته از معرفت و آگاهی و ایمان به ارزشهای الهی و انسانی بوجود آورند تا مصداق حقیقی و کامل «کأنهم بنیان مرصوص» در مقابل بحرانها و حوادث گوناگون ایستادگی کرده و در مقابل مطامع و خواسته های نامشروع دشمنان خدا به زانو درنیایند.

امام و شورای نگهبان

شما میدانید رابطه مجلس شورای اسلامی با شورای نگهبان مانند رابطه دو قوه مستقل و حتی غیرمستقل نمیشد طوری که شورای نگهبان در مقابل مجلس شورای اسلامی یک نهادی جداگانه و غیروابسته و تصمیم گیرنده مؤثر محسوب گردد نه اینطور نمیشد بلکه طوری با هم

مرتبط و پیوسته بهم میباشد مجلس شورای اسلامی بدون شورای نگهبان قانونیت ندارد مگر در مواردیکه در خود قانون اساسی تصریح بآن شده است و آن موارد هم خیلی کم هست و شورای نگهبان نیز بدون مجلس شورای اسلامی تحقق خارجی نخواهد یافت و اثر وجودی و قانونی هم نخواهد داشت زیرا که اگرچه شش نفر از آنان را مقام ولایت و رهبری منصوب مینماید لیکن شش نفر دیگر آنان را مجلس شورای اسلامی باید انتخاب نماید بنابراین هر دوی این دو نهاد آنقدر با هم مرتبط و متصل هستند که در واقع قوه مقننه عبارت است از مجلس شورای اسلامی همراه با شورای نگهبان و این مجموعه بعنوان قوه مقننه نامیده میشوند و نقش اساسی شورای نگهبان در قانون اساسی و دیدگاه حضرت امام نقش بسیار حساس و تعیین کننده است علاوه بر اینکه نظارت بر انتخابات مجلس شورای اسلامی و مجلس خبرگان و ریاست جمهوری و... را بعهده دارند و تفسیر قانون اساسی با آن مسکاتیزی که در قانون اساسی پیش بینی کرده است به عهده آنان است.

تشخیص مغایرت مصوبات قانونی و عدم مغایرت آنها با شریعت اسلام و قانون اساسی نیز به عهده آنها است و لذا باید اعضاء شورای نگهبان دارای اوصاف و ویژگیهایی باشند تا بتوانند این مسئولیت سنگین و بزرگی را که به عهده آنان قرار داده شده است بنحو احسن و شایسته انجام دهند و در عین اینکه نگذارند کوچکترین انحراف و اعوجاجی از صراط مستقیم فقه اسلامی بوجود آید متوجه شرایط خاص زمانی و مکانی و اوضاع و احوال جهانی هم باشند تا مبدا در اثر بی توجهی بآنها و حوادث واقعه و شرایط طاری زمانی و مکانی و بی اعتنائی بمصالح جامعه، احکام اسلامی از عهده حل مشکلات و معضلات اجتماعی و سیاسی و اقتصادی بر نیاید و ضعف و ناتوانی دستگاههای دست اندرکار و اجرایی و قضائی و قانون گذاری بحساب اسلام و احکام نورانی اسلام و قرآن گذاشته شود و العیاذ بالله در این دنیای نامردمی که راهی برای نجات و رهائی بشر از اغلال و زنجیرهای اسارت بردگی جز عبودیت الهی و اسلام عزیز وجود ندارد قضاوت عمومی این شود که اسلام از حل مسایل روزه مره عاجز و ناتوان بوده و برای اداره جامعه کافی نمیشد بنابراین با توجه به سخنان بلند حضرت امام (س) و اصول قانون اساسی مسایل و موضوعات مختلف که در ارتباط با جایگاه و وظایف و اوصاف شورای نگهبان میباشد بترتیب مورد بررسی قرار میگردد.

۱- علاقمندان می توانند در کتاب نقش روحانیت پیش رو در جنبش مشروطیت از صفحه ۳۳۴-۳۵۶ و کتاب تاریخ مشروطیت ایران جلد ۱- صفحه ۱۲۵ و فصل سوم کتاب نفی زاده را مطالعه نمایند.